

- ૩ (અ) ભારત સરકારની તાજેતરની રાષ્ટ્રીય વિદેશ વેપાર નીતિની ચર્ચા કરો. ૭
 (બ) વિશ્વ-વેપાર સંગઠનથી ભારતને થનારા લાભોની ચર્ચા કરો. ૭

અથવા

- ૩ ભારતમાં નવા આર્થિક સુધારણા કાર્યક્રમનું મૂલ્યાંકન કરો. ૧૪
 ૪ ભારતમાં બેરોજગારીનાં કારણોની ચર્ચા કરો. ૧૪

અથવા

- ૪ (અ) ગુજરાતમાં પાકની તરાહને અસર કરતાં પરિબળોની ચર્ચા કરો. ૭
 (બ) ગુજરાતમાં ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે થયેલ પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરો. ૭
 ૫ ટૂંક નોંધ લખો : (ગમે તે બે) ૧૪
 (૧) નાણાકીય નીતિની મર્યાદાઓ
 (૨) આર્થિક વિકાસમાં શિક્ષણનો ફાળો
 (૩) ગુજરાતમાં ઉર્જાક્ષેત્રે થયેલ પ્રગતિ
 (૪) પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણ.

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (1) As per the Instruction No. 1 of Page No. 1.
 (2) Question No. 1 is compulsory.
 (3) All questions carry equal marks.

- 1 Write short answer of the following questions : 14
 (i) What is meant by the human-resource development?
 (ii) What is economic liberalization?
 (iii) What is absolute and relative poverty?
 (iv) What is full convertibility of currency?
 (v) What is crop pattern?
 (vi) State main characteristics of special economic zone.
 (vi) State two main port of Gujarat.

- 2 What is human development? How will you measure 14
 human development index? Explain the importance of this
 concept and examine the trends in human development
 index during the planning period in India.

OR

- 2 Discuss the main characteristics of Indian tax structure. 14
 Evaluate the deficiencies of India's tax structure.

- 3 (a) Discuss the recent National Foreign Trade policy of Government of India. 7
- (b) Discuss the advantages of World Trade Organisation to India. 7
- OR**
- 3 Evaluate the new economic reforms programme in India. 14
- 4 Discuss the reasons of unemployment in India. 14
- OR**
- 4 (a) Discuss the factor affecting the crop-pattern in Gujarat. 7
- (b) Evaluate the progress of industrial sector in Gujarat. 7
- 5 Write notes (any two) : 14
- (i) Limitations of monetary policy
- (ii) Contribution of education in economic development
- (iii) The progress of energy sector in Gujarat
- (iv) Foreign direct investment.
-